

Regeringens proposition till Riksdagen med förslag till lag om ändring av 9 § lagen om handel med utsäde

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL

I denna proposition föreslås det att skadeståndsbestämmelserna i lagen om handel med utsäde skall ändras.

Avsikten är att det s.k. strikta skadeståndsansvaret som åvilar den som förpackar eller iordningställer utsäde skall utsträckas också till den som till Finland importerar utsäde som producerats annanstans för marknadsföring här. Ersättningsansvaret för andra säljare av utsädet föreslås följa bestämmelserna i köplagen.

När riksdagen mot slutet av 1996 antog lagen om temporär ändring av 3 och 4 §§ lagen om handel med utsäde förutsatte den att regeringen i brådskande ordning avlåter till riksdagen en proposition med förslag till en revidering av skadeståndsbestämmelserna när det gäller marknadsföring av utsäde.

Lagen avses träda i kraft så snart som möjligt efter att den har antagits och blivit stadfäst.

MOTIVERING

1. Nuläge

1.1. Lagstiftning

Lagen om handel med utsäde

Enligt lagen om handel med utsäde (233/1993) skall utsädespartier som saluhålls vara korrekt namngivna beträffande sorten, och de skall uppfylla vissa minimikrav i fråga om identiteten. Den som förpackat utsädet skall förse försäljningsemballagen med en varudeklaration av vilken sortnamnet och uppgifterna om identiteten framgår.

Enligt 9 § 1 mom. skall den som iordningställt eller förpackat utsäde ersätta skada som orsakats användaren genom att utsädet inte motsvarar de uppgifter som lämnats om det. Samma ansvar åligger säljaren, om han har vållat skadan genom vårdslöshet. Iordningställaren och förpackaren ansvarar alltså för skada, även om de har handlat omsorgsfullt i enlighet med bestämmelserna om pro-

duktion och marknadsföring av utsäde. Sådant skadeståndsansvar kallas strikt ansvar. Det strikta ansvaret omfattar både direkt och indirekt skada. Däremot svarar inte säljaren ens för direkt skada, om han inte har handlat vårdslöst.

Denna skadeståndsbestämmelse har samma innehåll som skadeståndsbestämmelsen i lagen om handel med frövara (669/1975), som föregick lagen om handel med utsäde. I regeringens proposition med förslag till lag om handel med frövara (RP 7/1975 rd) föreslogs bli stadgat att en skada som orsakas köparen av att utsädet inte motsvarar de uppgifter som lämnats om det skulle ersättas av säljaren. Med avvikelser från propositionen ändrade riksdagen ersättningsbestämmelsen så, att den utformades på det sätt som anges ovan. Jord- och skogsbrukarsutskottet ansåg att den av regeringen föreslagna bestämmelsen är oskäligt sträng i synnerhet mot sådana minutköpmän vilkas åtgärder inte är klandervärda.

Harmonisering av bestämmelserna om marknadsföring av utsäde inom Europeiska unionen

Gällande lag har stiftats i enlighet med fördraget om Finlands anslutning till Europeiska unionen (anslutningsavtalet).

Europeiska unionen har utfärdat direktiv om harmonisering av produktionen och marknadsföringen av utsäde i medlemsstaterna. Harmoniseringen av lagstiftningen gäller endast materiellrättsliga bestämmelser om produktion och marknadsföring av utsäde. Regleringen av verkställigheten av lagen och av tillsynen över efterlevnaden samt av de offentligrättsliga påföljderna av att bestämmelserna överträds och av de civilrättsliga förhållanden som hänför sig till handeln ankommer på medlemsstaterna själva. När Finlands utsädehandelslagstiftning reviderades på det sätt som direktiven förutsätter togs bestämmelserna om ersättning i huvudsak in i den nya lagen i den form som de hade haft i den tidigare lagen.

Lagen om handel med utsäde och dess förhållande till köplagen

Till den del lagen om handel med utsäde inte innehåller bestämmelser om det rättsliga förhållandet mellan köpare och säljare tillämpas köplagen (355/1987). Köplagen innehåller bestämmelser om köparens och säljarens skyldigheter, bl.a. om varans avlämnande, risken för varan, varans beskaffenhet och påföljderna vid fel i vara. Enligt köplagen har köparen, om fel i varan föreligger, rätt att kräva hävande av köpet, prisavdrag, omleverans och, ifall felet har vållat skada, skadestånd. Enligt köplagens 3 § tillämpas inte stadgandena i lagen i den mån annat följer av avtalet, av praxis som har utbildats mellan parterna eller av handelsbruk eller annan sedvänja som måste anses bindande för parterna.

I den gällande lagen om handel med utsäde har intagits en bestämmelse om strikt skadeståndsansvar, vilket avviker från den allmänna köplagens principer, med tanke på sådana fall där utsädet inte motsvarar de uppgifter som lämnats om det och detta vållar köparen skada.

1.2. Praxis

Skada åsamkas användaren oftast genom

en felaktig varudeklaration när utsädessorten inte är korrekt namngiven eller utsädespartiets grobarhet är avsevärt lägre än den angivna. Vid en okulär besiktning av varan kan köparen inte kontrollera dessa uppgifter. Ett fel som gäller angivande av oriktigt sortnamn begås i det skede då varan iordningställs och förpackas. Ett fel som gäller grobarheten kan begås i samma skede. En korrekt uppgift kan bli oriktig senare, om utsädet förvaras i sådana förhållanden att dess grobarhet försämras.

Skada åsamkas användaren också när utsädespartiet innehåller flyghavre. Enligt lagen får flyghavre inte förekomma i utsäde som saluhålls.

Sådana ersättningsanspråk som berott på fel i utsädet har för det mesta klarats upp mellan säljaren och köparen. Det har varit sällsynt att anspråk behandlats i rätten.

Oftast har det i samband med ersättningsanspråken varit fråga om att det sålda utsädespartiet inte har varit av den sort som angivits eller om att utsädet innehållit flyghavre. När utsädessorten namngivits oriktigt har skadan kunnat vara sådan att ingen skörd som gått att bärga har erhållits, och då har säljaren kunnat ersätta hela skördebortfallet. Beträffande flyghavre finns det fall där endast kostnaderna för flyghavrebekämpning har ersatts, men inte skördens värde eller några andra kostnader.

1.3. Bedömning av nuläget

Riksdagens ställningstaganden

Riksdagen har i sitt svar på regeringens proposition med förslag till ändring av 3 och 4 §§ lagen om handel med utsäde (RP 204/1996 rd) förutsatt att regeringen innan nästa lagtima riksdag sammankommer avlåter en proposition till riksdagen med förslag till en revidering av skadeståndsbestämmelserna när det gäller marknadsföring av utsäde.

Riksdagens jord- och skogsbruksutskott har i sitt betänkande (JsUB 23/1996 rd) angående propositionen konstaterat följande: "Enligt en utredning till utskottet är risken för spridning av flyghavre samt andra skadliga växtsjukdomar och skadegörare betydligt större i fråga om importerat utsäde än vid produktion i Finland. Utskottet finner det angeläget att lagen så snart som möjligt kompletteras med regler om strängare ansvar

på denna punkt för den som säljer utsädet. Enligt vad utskottet har fått veta är det rent generellt sett också nödvändigt att se över 9 § i lagen om handel med utsäde för att den bättre skall överensstämma med den allmänna köplagen."

Bibehållande av strikt skadeståndsansvar i lagen

Att de som iordningställt och förpackat utsäde fortfarande skall omfattas av strikt ansvar skall anses motiverat därför att dessa måste anses ha bättre förutsättningar att bära risken för skador som en oriktig varudeklaration har åsamkat. En skada som uppkommer av en oriktig varudeklaration kan vara många gånger större än utsädespartiets värde och oskäligen för jordbrukaren. Den som producerar utsäde kan i sin affärsverksamhet överföra kostnaderna för ersättningar på en större skala. Affärsföretagen har i allmänhet försäkringar som täcker de skadestånd som företagsverksamheten orsakar.

Det är skäl att notera att också det skadeståndsansvar för säljaren som ingår i fodermedelslagen (234/1993) är strikt ansvar. I regeringens proposition med förslag till fodermedelslag (RP 260/1992 rd) motiveras stiftandet av strikt skadeståndsansvar med motsvarande rättspolitiska synpunkter.

Ersättningspraxis visar att det anses vara rätt och rimligt att iordningställaren och förpackaren ansvarar för skada som oriktiga varudeklarationer har åsamkat.

Förekomst av flyghavre i utsädet åsamkar köparen i regel avsevärd skada, särskilt om flyghavre inte har förekommit tidigare på köparens lägenhet och avsikten är att producera utsäde på lägenheten. Lagen om bekämpning av flyghavre (178/1976) ålägger var och en på vars fastighet flyghavre förekommer att utrota förekomsten. Finland är med stöd av anslutningsfördraget berättigat att inom handeln på den inre marknaden kräva att säljaren utfärdar ett särskilt intyg över att varan är fri från flyghavre.

Det strikta skadeståndsansvaret i lagen förstärker skyldigheten att utrota flyghavre och är en av de viktigaste faktorerna när det gäller att hos köparen skapa förtroende för kontrollerat utsäde.

Med anledning av vad som anförs ovan bör strikt skadeståndsansvar bibehållas i lagen i fråga om skador som åsamkas av oriktiga varudeklarationer.

2. Den föreslagna ändringen

Bestämmelsen om skadeståndsansvar föreslås bli ändrad så, att det strikta ansvaret gäller inte bara skador som åsamkas av oriktiga varudeklarationer utan också skador som åsamkas av andra fel hos utsädespartiet. Ett sådant ersättningsansvar föreslås gälla dem som i Finland iordningställer och förpackar utsäde samt dem som till Finland importerar utsäde som producerats och förpackats annanstans för att marknadsföras här.

Utsläppande av ett iordningställt och förpackat utsädesparti på marknaden i Finland kallas tillhandahållande av utsäde. Iordningställaren och förpackaren och den som importerar varupartiet kan leverera utsädespartiet direkt till den som använder utsädet eller leverera det parti han har producerat eller importerat till en parti- eller minutaffär. Uttrycket den som tillhandahåller utsäde används om var och en som säljer utsäde.

Det är ändamålsenligt att i lagen ta in en bestämmelse om ersättningsansvaret för den som iordningställer, förpackar och importerar utsäde därför att lagen innehåller bestämmelser om iordningställande och förpackning av utsäde. Däremot är det inte skäl att på ett sätt som avviker från köplagen reglera ersättningsansvaret för andra som tillhandahåller utsäde än den ovan nämnda första tillhandahållaren.

Den första som tillhandahåller utsäde skall dock inte anses ansvara för fel hos varan som uppstår efter att han har släppt ut varan på marknaden. Det allmännaste felet av det slaget är att varupartiet har förlorat en del av sin grobarhet under den tid då någon som tillhandahåller utsädet senare har ansvarat för det. Därför bör den första tillhandahållarens ersättningsansvar begränsas så, att denne inte är skadeståndsskyldig, om han gör sannolikt att utsädet inte varit behäftat med fel när han tillhandahållit det.

Utsädespartiet skall i regel förseas med en varudeklaration där de uppgifter som lämnas bör grunda sig på resultaten av officiell utsädeskontroll. Enligt 8 § får utsädespartier säljas också utgående från s.k. förhandsuppgifter. Det är fråga om en situation där prov på utsädet har tagits för officiell kontroll men kontrollresultaten inte är tillgängliga när utsädet säljs. Enligt 9 § 2 mom. skall säljaren i ett sådant fall förbinda sig att bevilja köparen prisnedsättning och ersätta

eventuella skador enligt de grunder som avtalas mellan lantbruksproducenternas centralorganisationer och fröhandlarnas organisation, om förhandsuppgifterna skiljer sig väsentligt från de slutliga uppgifterna.

Bestämmelsen intogs i lagen därför att det är svårt att bedöma skador som fel hos utsädet gett upphov till. Ofta avgörs ersättningsfrågorna genom förhandlingar och överenskommelser om en skälig ersättning. Meningen har varit att de ovan nämnda organisationerna avtalar om grunderna för beräkning och ersättande av skador eller tillsätter en nämnd som vid behov beslutar om grunderna för ersättningen. Sådana avtal har inte ingåtts och arrangemang har inte företagits.

Det bör inte anses ändamålsenligt att det bestäms i lag att en enskild skall iaktta ersättningsgrunder som privata organisationer har enats om. Det ifrågavarande lagrummet föreslås därför bli upphävt. Det finns inga hinder för att de nämnda organisationerna upprättar rekommendationer angående grunderna för skadestånd och för att parterna iakttar dem och domstolarna beaktar dem, om ersättningsanspråk tas upp till behandling i domstol.

3. Propositionens verkningar

Propositionen korrigerar ställningen för dem som köper utsäde som producerats utomlands så, att den motsvarar ställningen för dem som köper inhemskt utsäde. På

samma gång ökar det ersättningsansvar som åligger dem som marknadsför importerat utsäde till följd av att sådana fel hos utsädet som beror på förekomst av flyghavre i allmänhet inte ersätts, enligt de bestämmelser som iakttas i den internationella handeln. Bibehållandet och klargörandet av det strikta ersättningsansvaret bör öka köparnas förtroende för kontrollerat utsäde och därmed främja utsädesmarknadens utveckling. Propositionen har inga verkningar i fråga om den offentliga ekonomin.

4. Beredningen av propositionen

Propositionen har beretts som tjänsteuppdrag vid jord- och skogsbruksministeriet och justitieministeriet.

Utlåtanden om propositionen har begärts av Centralförbundet för lant- och skogsbruksproducenter MTK, Svenska lantbruksproducenternas centralförbund SLC, Hankkija-Lantbruk Ab samt Tilasiemen Oy.

I producentorganisationens utlåtande ansågs förslaget vara behövligt. I handelns utlåtanden föreslogs en separat övre gräns för de ersättningar som betalas.

5. Ikraftträdande

Den föreslagna lagen föreslås träda i kraft så snart som möjligt efter att den har antagits och blivit stadfast.

Med stöd av vad som anförts ovan föreläggs Riksdagen följande lagförslag:

Lag

om ändring av 9 § lagen om handel med utsäde

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen den 26 februari 1993 om handel med utsäde (233/1993) 9 § som följer:

9 §

Skadestånd

Den som iordningställt eller förpackat utsäde eller importerat utsäde till Finland skall ersätta den som använder utsädet för skada som orsakas av att utsädet inte motsvarar de uppgifter som lämnats om det eller har något annat fel. Ersättningsskyldighet före-

ligger dock inte, om den av vilken ersättning krävs gör sannolikt att utsädet när han tillhandahöll det inte hade det fel som åsamkat skadan.

Angående ansvaret för andra som tillhandahåller utsäde gäller bestämmelserna i köplagen (355/1987).

Denna lag träder i kraft den _____ 1997.

Helsingfors den 18 april 1997

Republikens President

MARTTI AHTISAARI

Jord- och skogsbruksminister *Kalevi Hemilä*

Lag

om ändring av 9 § lagen om handel med utsäde

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen den 26 februari 1993 om handel med utsäde (233/1993) 9 § som följer:

Gällande lydelse

9 §

Skadestånd

Om utsädet inte motsvarar de uppgifter som lämnats om det, skall den som iordningställt eller förpackat varan ersätta skada som detta orsakat den som använder utsädet. Den som sålt utsädet har samma ansvar, om han vållat skadan genom vårdslöshet.

En säljare som använder sig av möjligheten att lämna förhandsuppgifter enligt 8 § skall förbinda sig att bevilja köparen prisnedsättning och ersätta eventuella skador enligt de grunder som avtalas mellan lantbruksproducenternas centralorganisationer och fröhandlarnas organisation, om förhandsuppgifterna skiljer sig väsentligt från de slutliga uppgifterna.

Föreslagen lydelse

9 §

Skadestånd

Den som iordningställt eller förpackat utsäde eller importerat utsäde till Finland skall ersätta den som använder utsädet för skada som orsakas av att utsädet inte motsvarar de uppgifter som lämnats om det eller har något annat fel. Ersättningsskyldighet föreligger dock inte, om den av vilken ersättning krävs gör sannolikt att utsädet när han tillhandahöll det inte hade det fel som åsamkat skadan.

Angående ansvaret för andra som tillhandahåller utsäde gäller bestämmelserna i köplagen (355/1987).

Denna lag träder i kraft den _____ 1997.